

נראים לא רע, רק קצת בודדים

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מצאה שתוחלת החיים במחוז ירושלים היא הגבוהה ביותר בארץ, ושיעור ההתאבדות הוא הנמוך ביותר. טור הדש

במושבה הגרמנית, ירושלים. אפילו רכבת קלה לא תוכל לקלקל צילום: איל סאול

חיים. כמיוחד של נשים זקנות. אני כבר די קרובה למוצע הזה, ואני מתכוונת לעבור אותה, לא בעזרת השם אלא בעזרת שימוש במערכות השירותים הרבות שעמדת כיום לרשותן של נשים זקנות.

לסטטיסטיקה מצאה שתוחלת החיים במחוז ירושלים היא הגבוהה ביותר בארץ: ממוצע של 80.1 שנים (לנשים 81.8), זאת למרות הדמה הסוציאקונומית הלא גבוהה וצפיפות הייור של חלק ניכר מהתושבים (בדרך כלל רמה גבוהה מקטיגה את תוחלת החיים). היא גם מצאה ששיעור ההתאבדות באזור ירושלים הוא הנמוך ביותר בארץ. תאמינו או לא, אבל יש לזה קשר עם מקומם של חדרים באוכלוסייה הירושלמית (את הערים תושבי מוזרח העיר הלשכה לסטטיסטיקה לא כללה במחקר). תאמינו או לא, אבל בכל קבוצה אתנית או תרבותית יש כל מיני בני אדם – טובים ורעים, מיפשים וכחמים, מעונים וגסים, קמצנים ונדיבים, אלימים וסובלניים. אפילו בין החרדים הכי חרדים (אני מכירה כמה, ואני מכירה גם כמה ליברלים שנשמי עים פנאטיים כשהם מדברים על מתנחלים ועל רתיסו, אני חושבת שירושלים היא העיר המעניינת ביותר בארץ, הוקא בגלל האוכלוסייה הכליכך לא אוהדה שלה.

מוענים ש'חרזתים משתלטים על ירד שלים'. המצב פשוט: לרתיים יותר חשוב לגור בירושלים מאשר לאנשים לא חרדים. הילדים והנכדים שלהם נשארים לגור בעיר הזאת, מקימים משפחות גדולות, מייסדים בתי כנסת, בתי ספר, מרכזים קהילתיים. יש בירושלים קבוצה שלמה של אנשים זקנים משכילים שבניהם וגכריותם נמשו את ירושלים. חלק מהם פורפוסורים בדימוס, הפאסי, אמנים, מרענים – אנשים שהגיעו לירושלים בנעוריהם ללמוד באוניברסיטה העברית, שהיתה או האוניברסיטה היהודית בארץ, אני פוגשת אותם בקונצרטים של מוסיקה קלאית – סית – יש בירושלים היצע מרהים של קונצ'רטים – הם נראים לא רע, רק קצת בודדים. ירושלים התרגלה להיות בודדת, מיוחדת, לא לגמרי ישראלית. נזמך לי להודקו בעיר הזאת.

לחיות אשה, להודקו ולגור בירושלים – זה נשמע כמו מתכון לאסוף. אבל תוך שאני מקיימת את כל השלושה אני מופתעת לגלות איזה מול יש לי שזה קורה עכשיו. בתוך מוזות המחאה הפמיניסטית כראי אוילי לעצור רגע ולחדות שכיום חיים של נשים בישראל בכלל, ונשים זקנות כפרט, גם בעלות הכנסה גבוהה, הם טובים יותר בה משויו חיות של אמתינו וסבתותינו. זה נכון במיוחד לנשים שעברו ומקבלות קצבת זקנה – פנסיה בלעז – הכסף המופלא הזה שנכנס כל חודש לנכס בלי צורך לקום מדי בקור לעבודה. עם הכסף הזה, יחד עם קצבת הכיסוח הלאומי, אפשר לאכול, לגור, לבלות, ללמוד, לנסוע וליהנות מחיים אם רק יודעים איך לקנות במקום ובזמן הנכון – בשוק, באינטרנט, במבצעים הנחות לגיל הזהב, בחי וזרח גדולות של תזמורת, ככרטיסי מיסה מוחלים – אפשריות אמתינו וסבתותינו לא חלמו עליהן.

אפשר לעשות זאת עם תכרות או לבד; פשוט מודים לראות את כל הנשים הזקנות האלה שמתגוננות להן בעולם, מטיילות, הולכות למוזיאונים, מתגוררות באכסניות נוער מטופחות והייתי לאחדנה באחת כואת בווינה, בקור של מינס 5, נסעתי לראות את תערוכת הצורים של ברויגל. הכל בגלל רשימה של חדר בודשיין שהתפרסמה בעיתון הזה.

הכל טוב ויפה, אבל למה בירושלים? העיר הזאת שמלאה חדרים וערכים, שאין בה יש ולא נוד ראומרים שהיא לא נקיה, העיר הזקנה והחונקת שאין בה שום הרגשת הפשע? ולא גביר אף מלה על ראש העיר החדש: מי יודע לא הורבים יירודדו?

שוב, היה נזמך אילו היה בירושלים יש או נהי, אבל לעומת זאת, את האוויר של ירושלים שום ראש עיר לא יצליח לקלקל. כשהאוויר הזה נכנס לך לריאות הוא עושה אותך קליל ומאושר, אפילו באמצע החורף. ירושלים היא עיר עם אופי, עיר עם סגן, נון, מסוככת אבל אצילה, זקנה וגאוותנית אבל עדינה ומיוחדת. את הימים המיוחד של בנייני האבן ועל העצים העתיקים במסכה הגרמנית והיוונית ואת הקסם של שכונת

עין כרם אפילו רכבת קלה (בקרוב?) לא תוכל לקלקל. גם את הטילת החדשה המקיטימה, שהוקמה על פסי הרכבת בין המושבה הגרמנית לאצטדיון קולקו, אי אפשר לקלקל. מוכרר עד ערב היא מלאה מטיילים, רצים, רוכבי אופניים, מטיילי כלבים, צוערי הליוכה נורדית – מה לא. ועל הטילת של אר מון הנציב לא נרבר מחשש לעין הדע. משם אפשר לראות את הנחף היפה ביותר בעולם. אני הולכת לשם כמתיני לראות את פריחת החצבים, ובשאר ימות השנה סתם כדי להריגיש גבוהה.

לפעמים אני גם הולכת דרך שדרת גו הפעמוני, שסוף סוף הצמיחה אפיריון ארוך, קפס פרחים, מתוך עמידיה הגבוהים ות'ה

זקנה אחת היתה בירושלים |
חמוטל בר-יוסף

15.2.19

הנשיקה

תשע וחצי, בקור אכזרי של ערב ינואר ירד-
שלמי, צעתי בכיוון הסינמסק. הלכתי
להחליף סרטי רדיו-ירד בספריית האוזן הש-
לישית הממוקמת בקומת המרתף של הבניין, מתחת
לאולמות הקרנה. עליתי על הגשר הגותן מעל דרך
חברון, גשר שבנה כדי להפסיק את הטירוף של
הולכי רגל המנסים לחצות את הכביש הזה, אך הוא
גם נקודת תצפית נהדרת לנוף של בריכת המלח.
חזמת העיר העתיקה, בקעת עיר דוד - בלילה זה
נראה כמו ים שחור מלא אוביות פאר חוגגות. כמי
קום הגשר עמדה חבורת נערים כבני שתיים-עשרה
שלוש-עשרה, מוכרבלים כמעלי רוח, חבושים כובי
עי צמר, אחריים מהם מעשנים. כשהתקרבת שמעתי
שום מברברים ביניהם בערבית. כשהלפתי על פניהם
ניפנפתי כאמצעי כלפי הסיגריה, נינעתי בראשי
ימינה ושמאלה ואמרתי כמעט בלחש: לא, לא טוב.
ירדתי מוגשר ופניתי אל המעלית כדי לרדת אל
מסמח הבנייה של הסינמסק. לפני שדלת המעלית
נסגרה נדחק אל תוכה אחר מתנערים, ומישו מהם
צעק לעברי: "הוא מחבל! הוא מחבל!" לא היה עליו
שום סימן שהוא יכול להיות מחבל, ולכן פשוט לא
הגבתי. בעוד המעלית עושה את דרכה למטה שא-
לתי אותה: "שו אסק?" - "עבראללה", הוא אמר.
"אנא חמוטל", אמרתי. יצאנו מתמעלית וחבורה
חיכתה לנו למטה. אחד מהנערים ניגש אלי והשיט
לי את ידו. הישטתי את ידי והנחתי אותה בידו. הוא
נחץ אלי ונישק את לחיי. קל היה לחוש שרק לפני
זמן קצר הוא התחיל להתגלה. "שוקר", אמרתי,
והגשתי כאילו קיבלתי נשיקה מתנבר שלי.

פלא עצי השקד

22.2.19

// איני אוהבת את כל העצים שווה", כתבה זלדה, ואני לא בטוחה שהיא התכוונה רק לעצים. יש כאלה שאוהבים כל מה שצומח, כל מה שירוק, גם עשבים שוטים. אני יכולה לומר שלא כל העצים בירושלים גורמים לי אושר. יש אחד שאני כמעט שונאת, קוראים לו אלנטוס, והשנאה שלי אליו, כמו כל השנאות, נובעת מפחד: עץ אלנטוס אחד מסוגל להצמיח אפילו מבין סדקי מדרכות ג'ונגל של אלנטוסים קטנים וגדולים במהירות שלא תיאמן, והסיכוי להיפטר מהם הוא רק לעקור אותם כשהם עוד באינם הגדולים הם שורשיים לער, גם אם תנסו להם את הנזע.

אבל יש עצים שגורמים לי אושר ממש, אושר גדול, ואפשר לומר שהם מכריחים אותי להיות מאושרת. גל של אושר תוקף אותי למראה כל הנשירים כשהם פורחים – תפוח, שזיף, דובדבן, אבל יותר מכולם למראה עץ השקד, הלא הוא השקדייה. מרחוק, במיוחד כשהראייה כבר לא מה שהייתה, היא נראית כמו סוכריית צמר גפן ענקית שתמיד, לפחות כל עוד לא הרשו לי אותה, נראתה לי מופלאה. מי שנוסע בכביש לירושלים או בחזרה יראה אותן עומד רות בשורה – נערות שהתלבשו בשמלת כלה והן מחכות לחתן, ואם זה אחרי הגשם הן גם ערויות תכשיטים נוצצים, עומדות שם, מסמיקות ודוערות מקור ומהתרגשות. לא לכולן שמלות באותו צבע – יש מהן לבנות, יש ודרדרות ויש חודות ממש, והבדלי הגוונים הללו מרגשים ומסעירים דווקא משום שהם כרומטיים ולא צפויים, כמו המוסיקה של באך. עוד יותר מקרוב אפשר לראות את האיריאה של העריגות ככל פרה, ואת הדבורים השעירות מטיילות בה מסוממות מהצוף ומחזית.

אני יודעת שלא רק בירושלים יש שקדיות. יש גם בנחל ראש פינה בנחל יבנאל, ביער אלער, בנאות קרומים ואילי בעוד מקומות, אבל רק בירושלים שקדיות ענקיות צומחות בלב עיר הבירה, בחצרות של בתים פרטיים ושל מוסדות, כך שאין צורך לנסוע לטייל כדי לראות את הפלא, ובעצם אי אפשר לצאת מן הבית בלי לראות אותו. אפשר, כמובן, גם לנסוע לעין כרם או לסי טף כדי לראות חורשות שלמות של שקדיות פורחות, אבל מי שגר במושבה הגרמנית כמוני רואה אותן מרצונו או שלא מרצונו.

או ככה: יש אחת מדהימה שנופה השמימי נגלה מאחורי החומה של בית הקברות הטמפלרי ברחוב עמק רפאים 41, שהוקם בשנת 1878 ויש בו, בין השאר, מצבה לזכר 47 חיילים טמפלרים שנהרגו במלחמת העולם הראשונה. שקדייה ענקית אחת מציצה מזווית החומה של מה שהיה בית החולים הגסן לחולי צרעת, שהוקם בשנת 1882 (לאחר שבית החולים שנבנה מול בריכת ממילא ב-1867 ביוזמת הברון והברונית פקנבריןק אשרדן לא היה מספיק) וכיום הוא מרכז לעיצוב, מדיה וטכנולוגיה ברחוב גדליהו אלון 14.

עוד עץ שקדייה נפלא מציץ מאחורי החומה של גינת מזיאן הטבע, שנהר פכה בשנים האחרונות למרכז קהילתי חילוני. היא שוכנת למרגלות בניין המזיאן, לשעבר Villa Dekkan, שהוקמה בשנות השישים של המאה ה-19 על ידי ארמני עשיר בשם לורוס פול מרגודיאן ושמה לקוח מאזור בהודו שם הוא עשה עסקים. יש עץ שקד בפינת הרחובות הילרסהיימר ורחל אמנו, ועוד אחד ברחוב גרין בירידה לרחוב דוד דוד דודשיו. שם הרחוב הזה שמבלבל נהגי מוניות הוא שם ספרו של ר' אייזיק הירש רייס בחמישה כרכים שהופיע בווינה בשנים 1871-1891, והוא "ספר רברי הימים לתורה שבעל פה עם קורות סר פריה וספריה", ובמלים אחרות: ספר שמחזיר לתורה שבעל פה את כבודה האבוד בעיני אנשי ההשכלה הגרמנית.

יש עץ שקד נהדר בחצר של ידית המשוררת המשולה רבקה מרים, שמגדלת את השקד גם תרנגולות ולאחת מהן קוראים הינדה'לה: לא זוכרת מה שמן של האחרות, ובתוך הבית היא מגדלת כלבים וחתולה שחיים יחד בשלום מעורר קנאה. גם בחצרי שלי שתלתי לפני כעשר שנים עץ שקד ומרי שנה הוא מכריח אותי להיות מאושרת בפריחתו היפהפייה. החצר שלי צפונית ולכן השקד שלי פורח אחרון, אחרי ששאר השקדיות כמלוא פריחתן. זה גם מכריח אותי להיות סבלנית. בלי סבלנות אי אפשר לאהוב את עצי ירושלים, ולא רק אותם.